

v. prof. dr. Esad Delibašić
doc. dr. Mirza Džananović

MODEL FINANSIRANJA KULTURE U ZENIČKO-DOBOJSKOM KANTONU

Sažetak

Ekonomski instrumenti spadaju u red najvažnijih mehanizama koje država i njeni organi imaju na raspolaganju u procesu provođenja javnih politika. To se posebno odnosi na kulturnu politiku pomoću koje država interveniše u sektor kulture. Organiziranje kulturnih manifestacija, zaštita kulturne baštine i aktivnosti institucija kulture su dominantno finansirani iz budžetskih sredstava. U radu su prikazane nadležnosti državnih tijela za sektor kulture na svim nivoima vlasti. Posebno je obrazložena nadležnost za oblast kulture u Zeničko-dobojskom kantonu. Rad se fokusira na analizu modela finansiranja kulture u Zeničko dobojskom kantonu za period 2017. - 2021. godina. Analiziran je nivo izdvajanja za kulturu iz općinskih, gradskih i Kantonalnog budžeta. U radu su izložene osnovne crte modela finansiranja kulture u Zeničko-dobojskom kantonu sa identificiranim slabostima i prijedlogom unaprijeđenja.

Ključne riječi: *kultura, kulturna politika, model finansiranja kulture, Zeničko-dobojski kanton, budžet*

UVOD

Kulturna politika jedna je od javnih politika u savremenim državama, a predstavlja artikuliran odgovor vlasti na aktuelna pitanja iz oblasti kulture u cjelini, ali i pojedinih sektora kulture kao što su muzejska, pozorišna ili biblioteka djelatnost, zatim oblast umjetnosti, kulturne baštine ili naprimjer kulturnog turizma.¹ Sve javne politike, pa tako i kulturna politika, moraju sadržavati sljedeće elemente kako bi uopće bile konstituisane kao javne politike: 1) aktere/subjekte javne politike, 2) interakciju aktera/subjekata, 3) značenja, 4) ciljeve i 5) instrumente javne politike. Svaki od pomenutih elemenata ima značajnu funkciju u kreiranju politika, ali i prilikom same implementacije utvrđenih mjera i aktivnosti potrebnih za realizaciju zacrtanih ciljeva.² Jednu od najvažnijih uloga imaju instrumenti javnih politika. Razlikujemo ekonomske, pravno-političke, vrijednosno-idejne i organizacione instrumente, koji mogu imati i stimulatívni i represívni oblik.³ Instrumenti kulturne politike su mehanizmi koji se koriste kako bi se kreirana kulturna politika implementirala u praksi, a posebno se ističu ekonomski instrumenti koji se koriste prilikom realizacije finansijskih izdvajanja iz budžeta i vanbudžetskih izvora. Budžetsko finansiranje kulture još uvijek predstavlja dominantan oblik finansiranja u evropskim zemljama, a ono se može posmatrati i kao stimulatívno i kao represívno sredstvo kulturne politike.⁴

¹Milena Dragičević-Šešić i Branimir Stojković, *Kultura: menadžment, animacija, marketing*, Beograd, Clio, 2007, str.31.

²Tahirović Emir, Kuka Ermin, *Osnove javnih politika*, Sarajevo, 2020, 54.

³Milena Dragičević-Šešić i Branimir Stojković, *Kultura*, 48.

⁴*Ibidem*.

Osnovni faktor za provođenje bilo koje politike, pa i kulturne, jeste osiguranje sredstava za realizaciju te politike. Ukoliko sredstva za provođenje kulturne politike nisu planirana u budžetu možemo reći da se takav budžet koristi kao represivni instrument. Količina sredstava i planiranje njihove potrošnje za određene namjene je od suštinskog značaja za kulturu i kulturnu politiku. Zbog toga je jedan od prioritarnih zadataka svake kulturne politike osiguranje novčanih sredstava za njeno provođenje.⁵

Kulturna politika u Zeničko-dobojskom kantonu

Složenost pravno-političkog ustrojstva Bosne i Hercegovine uslovlila je i složen sistem nadležnosti nad oblasti kulture. Oblast kulture je *Dejtonskim sporazumom* izuzeta iz nadležnosti države (osim *Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika*, Aneks 8 *Dejtonskog sporazuma*). Naime, nadležnost je decentralizirana, što je uzrokovalo *nepostojanje utvrđene i konzistentne državne kulturne politike* koja bi se provodila u svim dijelovima Bosne i Hercegovine. Na državnom nivou ne postoji ministarstvo kulture. Nadležnost za oblast kulture na državnom nivou ima, i to u veoma malom opsegu, *Ministarstvo civilnih poslova BiH*.⁶ Kultura je samo jedna od oblasti za koju je nadležno ovo ministarstvo. *Ministarstvo civilnih poslova BiH* pored niza sektora ima i *Sektor za kulturu i nauku*, koji se dijeli na *Odsjek za nauku* i *Odsjek za kulturu*.⁷

Na nivou entiteta postoje ministarstva nadležna za pitanja kulture. U Republici Srpskoj je to *Ministarstvo prosvjete i kulture*, a u Federaciji BiH *Ministarstvo kulture i sporta* dok Brčko Distrikt ima odjel nadležan za kulturu. Treba napomenuti da je Republika Srpska 2017. godine usvojila *Strategiju razvoja kulture Republike Srpske 2017-2022* (kako se navodi na portalu za kulturu Republike Srpske osnovna namjera ovog strateškog dokumenta je da se stvori okvir i pravac kretanja za dalje djelovanje u kulturi, neophodan za sprovođenje kulturne politike, odnosno za donosiocje odluka, ali i za sve one koji kulturu stvaraju i one koji je konzumiraju). U Federaciji BiH situacija je složenija nego u Republici Srpskoj jer najveći dio nadležnosti za kulturu imaju kantonalna ministarstva.

Od deset kantona u Federaciji BiH samo Zeničko-dobojski ima jasno utvrđenu kulturnu politiku zahvaljujući činjenici da je do sada izradio i usvojio dva strateška dokumenta kojima se utvrđuje željeni pravac razvoja ove oblasti.⁸ Pravni osnov za izradu ovih dokumenata bio je Ustav Federacije Bosne i Hercegovine koji u Poglavlju III., član 4., stav (1), daje ovlasti kantonima za utvrđivanje i provedbu kulturne politike. Također, Ustav Zeničko-dobojskog kantona u članu 18., stav (1), tačka d), spominje oblast kulture i to na način da se uz ostale nadležnosti Kantona propisuje i nadležnost za utvrđivanje i provođenje kulturne politike. Članom 37. stav 1. tačka h) Ustava Zeničko-dobojskog kantona je utvrđeno da Skupština Kantona

⁵Branko Prnjat, *Uvod u kulturnu politiku*, 87-88

⁶Jadran Antolović, GAP analiza zakonodavstva Bosne i Hercegovine u području kulture, Završni izvještaj, 2012, 12-13; dostupno na: [https://www.yumpu.com/xx/document/read/35243839/gap-analiza-zakonodavstva-bosne-i-hercegovine-u-podruajju-oblasti-\(pristupljeno 25. oktobra 2022. godine\)](https://www.yumpu.com/xx/document/read/35243839/gap-analiza-zakonodavstva-bosne-i-hercegovine-u-podruajju-oblasti-(pristupljeno%2025.%20oktobra%202022.%20godine))

⁷Više o nadležnostima ovog Sektora vidjeti na: <http://www.mcp.gov.ba/Content/Read/nauka-i-kultura-po%C4%8Detna>(pristupljeno 25. oktobra 2022. godine)

⁸U pitanju su: Strategija kulturne politike Zeničko-dobojskog kantona za period 2014-2020. godina, Zenica, 2014. godine i Strategija kulturne politike Zeničko-dobojskog kantona 2021-2027. godina, Zenica, 2022. godine.

„donosi zakone i ostale propise za izvršavanje kantonalnih nadležnosti“. Članom 50. Ustava je rečeno da je Vlada Kantona nadležna za „provedenje kantonalne politike i predlaganje i izvršavanje kantonalnih zakona i drugih propisa.“ U skladu sa pomenutim propisima i utvrđenim nadležnostima kreirane su pomenute dvije strategije razvoja kulture u kojima je izvršena analizatrenutnog stanja u oblasti kulture, zatim su definirani strateški ciljevi koji se žele ostvariti te mjere i aktivnosti, u formi akcionog plana, koje je potrebno provesti u razmatranim periodima kako bi se ti ciljevi zaista i ostvarili. Prilikom analize stanja obuhvaćena su pitanja poput presjeka postojeće legislative, prikaza postojećih modeliteta finansiranja, prikaza kulturnih sadržaja u obrazovnom sistemu, prikaza prevladavajućih modela kulturne politike u Kantonu, analize kulture mladih i kulture osoba sa invaliditetom, identificiranja rezultata kulturne tranzicije i uspostave tržišta rada u kulturi, zatim stanja kulturne baštine i ustanova kulture (muzeji, biblioteke, Bosansko narodno pozorište, domovi/centrikulture), utvrđivanja stanja u oblasti likovne, scenske i muzičke umjetnosti, književnosti kao i evidenciju postojećih manifestacija i stanja u kulturnom turizmu. Provedenim analizama utvrđeno je realno stanje oblasti kulture i svih njenih sektora na području Zeničko-dobojskog kantona, a posebno su važni podaci o modelu finansiranja kulture koji se provodi u ovoj administrativnoj jedinici, a koji ima svoje određene specifičnosti.

Finansiranje organizacija i projekata u kulturi⁹

Finansiranje oblasti kulture i umjetnosti u Zeničko-dobojskom kantonu uređeno je nizom propisa, zakonskih i podzakonskih akata. Federalni Zakon o pripadnosti javnih prihoda („Službene novine FBiH”, broj: 22/06) u članu 11. stav 1., tačka 4., utvrđuje da se oblast kulture finansira iz kantonalnog budžeta. Međutim, finansijska sredstva za ovu oblast, izdvajaju se i iz gradskih/općinskih budžetskih sredstava. Takva praksa također proizilazi iz zakonskog okvira, prema kojem Zakon o principima lokalne samouprave u FBiH (“Službene novine FBiH”, broj: 49/06) član 8. tačka 16 propisuje da je vlastita nadležnost jedinica lokalne samouprave „ocjenjivanje rada ustanova i kvaliteta usluga u djelatnosti zdravstva, socijalne zaštite, obrazovanja, kulture i sporta, te osiguranje finansijskih sredstava za unapređenje njihovog rada i kvaliteta usluga u skladu sa potrebama stanovništva i mogućnostima jedinice lokalne samouprave“. Postojeći zakonski okvir, koji se bavi i finansiranjem oblasti kulture, ne sadrži specifičan propis kojim se određuje način finansiranja projekata i organizacija u kulturi. Kada je riječ o kriterijima za sufinansiranje projekata oblasti kulture iz budžeta Kantona, oni obuhvataju sljedeće:

- Kvaliteta i cilj projekta,
- Očekivani rezultati realizacije projekta,
- Analitičnost budžeta projekta,
- Ravnomjernost izabranih projekata po općinama Kantona,
- Praćenje suvremenih tokova književnosti i kritičko-teorijskih trendova,
- Afirmacija domaće književnosti,
- Značaj za Zeničko-dobojski kanton,

⁹ Podaci u ovom poglavlju preuzeti su iz: *Strategije kulturne politike Zeničko-dobojskog kantona 2021-2027. godine*, Zenica, 2022; autori članka bili su dio tima voditelja izrade Strategije.

- Državni i međunarodni značaj,
- Promoviranje tradicije i kulture naroda u Bosni i Hercegovini iz svih oblasti kulturnog i umjetničkog stvaralaštva,
- Rješenja Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport o priznavanju prava samostalnih umjetnika na uplatu doprinosa za penziono, invalidsko i zdravstveno osiguranje i nezaposlene iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona.¹⁰

Procjenu navedenih kriterija za sufinansiranje projekata, sprovodi komisija, koja se formira u saradnji sa predstavnicima općinskih/gradskih službi za društvene djelatnosti kako bi se postigla transparentnost i spriječio sukob interesa. U Tabeli 1. je dat pregled budžeta općina i gradova na području Kantona za period 2017- 2021. godina.

Grad/Općina	2017	2018	2019	2020	2021	Prosjek za period (KM)
Breza	5.290.166,93	5.412.910,85	5.211.313,92	5.415.182,00	5.295.055,00	5.324.925,74
Doboj jug	2.245.787,00	2.102.664,60	3.994.759,00	2.625.373,94	3.357.084,00	2.865.133,71
Kakanj	22.920.699,57	26.818.233,68	26.799.847,19	29.227.775,11	27.147.502,73	26.582.811,66
Maglaj	7.797.532,84	7.911.755,83	8.901.908,75	8.389.167,00	7.855.634,00	8.171.199,68
Olovo	3.700.000,00	3.900.000,00	4.097.000,00	4.064.700,00	3.236.000,00	3.799.540,00
Tešanj	13.004.844,18	16.238.286,53	18.184.173,16	13.912.965,01	19.830.000,00	16.234.053,78
Usora	2.409.262,00	2.733.723,00	4.082.066,00	4.503.485,00	3.750.000,00	3.495.707,20
Vareš	4.070.408,00	4.780.837,00	4.185.282,00	3.500.113,00	-	4.134.160,00*
Visoko	13.453.344,51	14.487.972,79	16.186.552,70	20.975.500,00	19.885.000,00	16.997.674,00
Zavidovići	9.588.702,70	10.518.702,70	10.631.039,06	12.284.515,85	-	10.755.740,08*
Zenica	51.293.600,00	55.232.780,00	60.672.190,00	60.595.980,00	62.867.675,00	58.132.445,00
Žepče	7.190.000,00	8.330.000,00	8.070.000,00	9.340.000,00	8.800.000,00	8.346.000,00

Tabela 1. Pregled budžeta općina i gradova na području Kantona za period 2017- 2021.

Iz podataka navedenih u tabeli, vidljivo je da postoji znatna razlika u visini budžeta između pojedinih gradova i općina. Posmatrajući prosječnu vrijednost visine budžeta za navedeni period, vidljivo je da grad Zenica prednjači sa 58.132.445,00 KM. Općina Kakanj je druga po visini budžeta, sa prosjekom od 26.582.811,66 KM, dok su Grad Visoko i Općina Tešanj u pomenutom periodu raspolagali budžetima od 16.997.674,00 i 16.234.053,78 KM. Sa najmanjim budžetom, raspolagali su Općina Doboj Jug (2.865.133,71 KM), Općina Usora (3.495.707,20 KM), te Općina Olovo (3.799.540,00 KM). Konstantan rast visine budžeta za period 2017- 2021. zabilježen je u Općini Zavidovići. Općine Tešanj, Usora i Grad Visoko, također su bilježile rast budžeta u pomenutom periodu (sa izuzetkom 2021. godine). Grad Zenica također je bilježio sličan porast (sa izuzetkom 2020. godine). Općina Maglaj

¹⁰Strategija kulturne politike Zeničko-dobojskog kantona 2021-2027. godina, 24-25.

zabilježila je pad visine budžetskih sredstava u periodu 2019-2021., dok je Općina Vareš također imala konstantan pad u periodu 2018-2020.¹¹

U Tabeli 2. prikazani su iznosi izdvajanja za kulturu po gradovima i općinama Zeničko-Dobojski kanton, kao i procenat izdvajanja u odnosu na cjelokupni budžet.

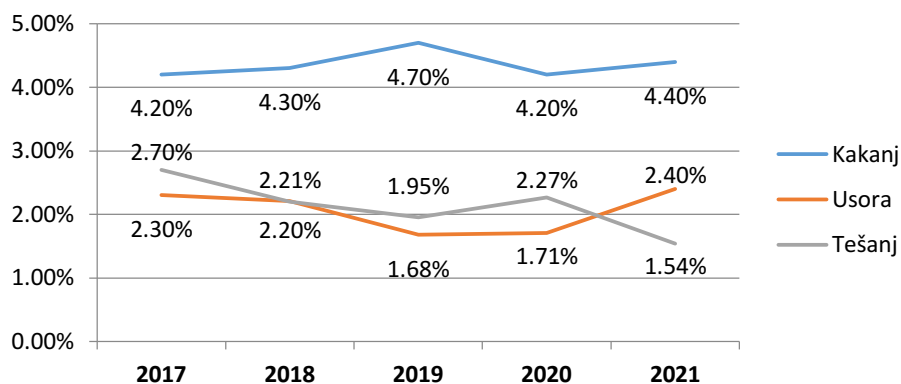
Grad/Općina	2017 / %	2018 / %	2019 / %	2020 / %	2021 / %	Ukupno za period (KM)
Breza	12.450,00 / 0,23%	20.500,00 / 0,37%	23.830,00 / 0,45%	2.210,00 / 0,04%	-	58.990,00*
Doboj jug	3.390,50 / 0,15%	8.140,00 / 0,39%	8.857,96 / 0,23%	2.640,00 / 0,10%	-	23.028,46*
Kakanj	978.625,00 / 4,2%	1.164.560,00 / 4,3%	1.264.762,50 / 4,7%	1.227.870,00 / 4,2%	1.215.130,00 / 4,4%	5.850.947,50
Maglaj	43.465,84 / 0,56%	69.799,86 / 0,88%	92.920,00 / 1,04%	20.000,00 / 0,24%	20.000,00 / 0,25%	246.185,70
Olovo	-	-	-	-	-	-
Tešanj	350.770,55 / 2,7%	359.131,91 / 2,2%	352.819,46 / 1,95%	316.016,16 / 2,27%	305.600,00 / 1,54%	1.684.338,08
Usora	55.300,00 / 2,30%	60.500,00 / 2,21%	68.500,00 / 1,68%	76.900,00 / 1,71%	90.000,00 / 2,40%	351.200,00
Vareš	43.547,00 / 1,07%	73.569,00 / 1,54%	75.341,00 / 1,80%	71.167,00 / 2,03%	-	263.624,00*
Visoko	121.898,70 / 0,90%	115.559,33 / 0,79%	133.229,39 / 0,82%	23.100,00 / 0,11%	-	393.787,42*
Zavidovići	143.837,22 / 1,5%	142.723,35 / 1,35%	165.000,00 / 1,55%	152.200,00 / 1,23%	-	603.760,57*
Zenica	383.000,00 / 0,74%	310.000,00 / 0,56%	596.000,00 / 0,98%	830.000,00 / 1,3%	500.000,00 / 0,8%	2.619.000,00
Žepče	50.300,00 / 0,69%	54.000,00 / 0,64%	52.200,00 / 0,64%	35.080,00 / 0,37%	-	191.580,00*

Tabela 2. Iznosi izdvajanja za kulturu po gradovima i općinama ZDK

Podaci o visini izdvojenih sredstava za kulturu pokazuju da je u proteklom periodu općina Kakanj imala najviše sredstava izdvojenih za oblast kulture, 5.850.947,50 KM. Grad Zenica je drugi po visini izdvajanja sa 2.619.000,00 KM, dok je Općina Tešanj za pomenuti period izdvojila 1.684.338,08 KM. Najniža visina izdvojenih sredstava zabilježena je u općinama Breza i Doboj Jug (58.990,00 i 23.028,46 KM). S obzirom da je visina sredstava izdvojenih za bilo koji pojedinačni sektor određena, i ukupnim budžetom gradova i općina, procentualni podaci predstavljaju relevantniji pokazatelj, te prikazuju sljedeće stanje.¹²

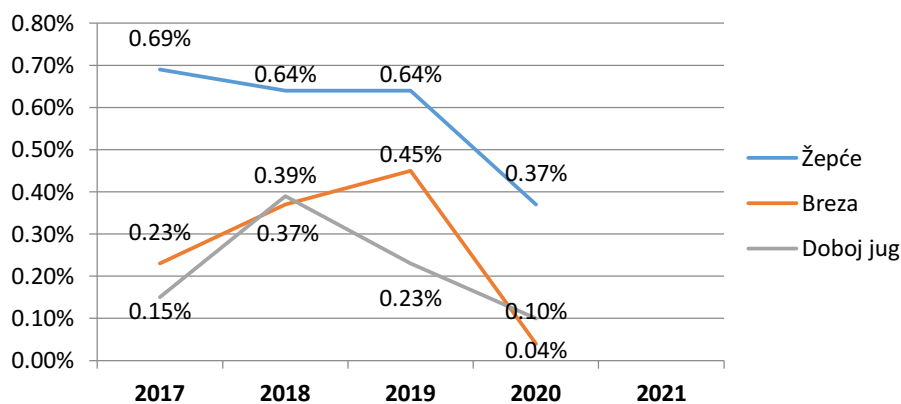
¹¹Strategija kulturne politike Zeničko-dobojskog kantona 2021-2027. godina, 25-26.

¹²Strategija kulturne politike Zeničko-dobojskog kantona 2021-2027. godina, 26.

Grafikon 1. Općine i gradovi sa najvećim procentima izdvajanja za kulturu (2017-2021.)

Iz prikazanih podataka (Tabela 2.; Grafikon 1.), vidljivo je da je najveći procenat izdvajanja za kulturu u odnosu na cjelokupni budžet za period od 2017. do 2021. imala općina Kakanj (u rasponu od 4,2 do 4,4%). Općine Tešanj i Usora imale su manja procentualna izdvajanja. Tešanj (od 1,54 do 2,7%) te Općina Usora (od 1,68 do 2,40%). Najniža procentualna izdvajanja za pomenuti period zabilježena su u općinama Breza i Doboj Jug. (Breza od 0,04 do 0,45%; Doboj Jug od 0,1 do 0,39%). (Tabela 2.; Grafikon 2.)¹³

Grafikon 2. Općine i gradovi sa najmanjim procentima izdvajanja za kulturu (2017-2021.)

U odnosu na podatke elaborirane u prethodnom strateškom dokumentu za period 2014-2020. najveći broj općina zabilježio je pad u procentu izdvajanja za oblast kulture (općine Tešanj, Žepče, Usora, Doboj Jug, Maglaj i Breza). Najveći procentualni porast u izdvajanjima za kulturu ostvarila je Općina Kakanj (2008-2013./1,34%; 2017-2021./4,36%), dok je Općina Vareš također imala veći procenat sredstava izdvojenih za oblast kulture u odnosu na period iz prethodnog strateškog dokumenta (2008-2013./0,29%; 2017-2020./1,61%). Slične procentualne vrijednosti u odnosu na period 2008-2013. zabilježene su u Gradu Zenica i Općini Zavidovići.¹⁴

U Tabeli 3. prikazani su iznosi izdvajanja za kulturu iz budžeta Kantona, za period 2017.-2021. godine, kao i procenat izdvajanja za kulturu u odnosu na ukupni budžet Kantona.

¹³Strategija kulturne politike Zeničko-dobojskog kantona 2021-2027. godina, 26-27.

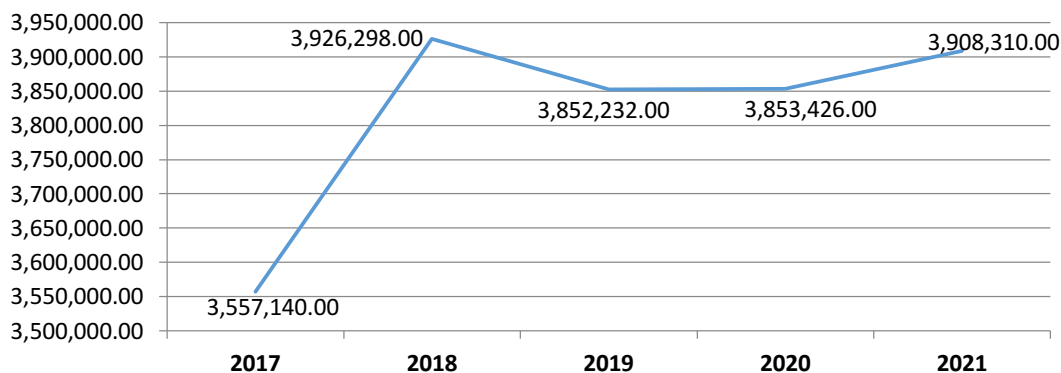
¹⁴Strategija kulturne politike Zeničko-dobojskog kantona 2021-2027. godina, 27.

Period	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Ukupan budžet Kantona	310.796.500,00	318.995.430,00	358.882.640,00	393.882.640,00	401.266.900,00
Izdvajanja za kulturu	3.557.140,00	3.926.298,00	3.852.232,00	3.853.426,00	3.908.310,00
Postotak izdvajanja	1,14%	1,23%	1,07%	0,97%	0,97%

Tabela 3. Iznosi izdvajanja za kulturu iz budžeta Kantona (2017-2021.)

Iz prikazanih podataka, vidljivo je da je procenat izdvojenih sredstava za oblast kulture u opadanju od 2018. godine, te da od 2020. do danas iznosi ispod 1% (0,97%). Procentualni pad izdvojenih sredstava za 2020. i 2021. godinu, djelimično je uzrokovan drugačijim raspolaganjem budžetskih sredstava, kao jedne od posljedica pandemije COVID-a 19, dok podaci za raniji period 2017-2019. pokazuju neznatne oscilacije u visini izdvojenih sredstava.

U odnosu na izdvajanja iz budžeta Kantona za period 2008-2013, koji je obrađen u prethodnom strateškom dokumentu, primjetan je značajniji procentualni pad izdvajanja u odnosu na ukupan budžet. U periodu 2008-2013. procenat izdvojenih budžetskih sredstava kretao se u rasponu od 1,27% do 1,38%. Iako postoji pad u procentu izdvojenih sredstava za oblast kulture iz budžeta Kantona, Grafikon 3., kao i iznosi navedeni u Tabeli 3. ukazuju na to da su ukupna izdvojena sredstva na nivou pretpandemijskog perioda (2018-2019).¹⁵

Grafikon 3. Izdvajanja za kulturu - Budžet ZDK

Trenutno, u zakonskom okviru ne postoje propisi niti kriteriji kojim bi se utvrdila minimalna razina izdvajanja za kulturu iz budžeta Kantona, čime bi se eventualno spriječio procentualni pad iznosa izdvajanja. Razina izdvajanja za kulturu iz gradskih i općinskih budžeta, također, u većini slučajeva, nije definisana specifičnim propisima i kriterijima te se sredstva izdvajaju na bazi procjene ili zahtjeva za dodjelu sredstava iz prethodnog perioda. Jedinstven slučaj postoji u Općini Breza, gdje je Općinsko vijeće u 2018. godini donijelo

¹⁵Ibidem, 27-28.

Odluku¹⁶ kojom su konačno utvrđeni kriterijumi na osnovu kojih se dodjeljuju sredstva iz budžeta namijenjena, između ostalog, i oblasti kulture.

Kada je u pitanju vrednovanje i bodovanje prijavljenih projekata iz oblasti kulture, praksa u većini općina i gradova Zeničko-Dobojskog kantona je formiranje komisija koje sprovode pomenutu aktivnost. Međutim, od 12 općina i gradova Zeničko-Dobojskog kantona, četiri općine (33,33%) odstupaju od takve prakse, usljed nepostojanja javnih poziva za projekte iz oblasti kulture ili poziva za projekte općenito. U formiranju komisija za vrednovanje projektnih aplikacija iz oblasti kulture, učestvuju načelnici, gradonačelnici i predstavnici nadležnih općinskih i gradskih službi.¹⁷

Komisije se u najvećem broju slučajeva sastoje od predstavnika općinskih i gradskih službi, te u pojedinim slučajevima od:

- predstavnika općinskih i gradskih vijeća,
- predstavnika ustanova kulture,
- predstavnika nevladinog sektora,
- predstavnika udruženja koje se bave kulturnim djelatnostima,
- članova lokalne zajednice iz oblasti kulture.

Trebalo bi da bude obavezno raspisivati javne pozive, za dodjelu sredstava za kulturu, iz kantonalnog, općinskih i gradskih budžeta, te formiranje stručne komisije putem javnog konkursa, koja bi imala zadatak da odabere projekte i visinu sufinansiranih sredstava. Kriteriji na osnovu kojih se projekti iz oblasti kulture sufinansiraju, postoje u većini općina i gradova Zeničko-dobojskog kantona, te obuhvataju sljedeće:

- važnost projekta za lokalnu zajednicu,
- izvještaj o aktivnostima udruženja koje je apliciralo sa projektom te opravdanost sredstava koja su dodijeljena u prethodnom periodu,
- kvaliteta napisanog projekta i predočenih dokaza o mogućnosti provedbe.

Ukoliko se radi o projektima kulturnih manifestacija, pojedine općine postavljaju sljedeće kriterije:

- broj posjetilaca manifestacije,
- broj angažovanih volontera i mladih,
- broj direktnih učesnika,
- broju organizovanih manifestacija u toku prethodne godine,
- historijat udruženja koje sprovodi manifestacije kulture,

¹⁶Odluka o kriterijima, načinu i postupku raspodjele budžetskih sredstava Općine Breza iz grantova za sufinansiranje projekata udruženja u oblasti sporta, kulture, obrazovanja i drugih oblasti, Službeni glasnik Općine Breza, 4/18

¹⁷Strategija kulturne politike Zeničko-dobojskog kantona 2021-2027. godina, 28-29.

- način finansiranja.¹⁸

Finansiranje projekata mladih i osoba sa invaliditetom, u većini gradova/općina Zeničko-Dobojskog kantona, nije podržano postojanjem specifičnih javnih poziva ili predviđenim budžetskim sredstvima za projektne aplikacije pomenutih grupa. Kriteriji za vrednovanje projekata koji bi dali eventualnu prednost ovim grupama također nisu prisutni u većini slučajeva.

Na osnovu zakonskog okvira koji propisuje nadležnost u finansiranju oblasti kulture u Zeničko-Dobojskom kantonu, te prethodno navedenih podataka o izdvojenim sredstvima, može se zaključiti da među opštinama i gradovima Kantona, ne postoji jedinstven kriteriji kojim bi se precizirao način finansiranja i visina izdvajanja sredstava za oblast kulture. Stoga, njihovo finansiranje uveliko ovisi, o pojedinačnim praksama i realizacijama načelne obaveze Kantona i lokalnih samouprava, da podržavaju njihov rad i projektne aktivnosti sredstvima iz kantonalnog, te gradskih i općinskih budžetskih sredstava. Finansiranje projektnih aktivnosti specifičnih socijalnih skupina, kao što su mladi i osobe sa invaliditetom, također, u većini općina i gradova nije podržano objavljivanjem javnih poziva niti predviđenim budžetskim sredstvima, dok kriteriji kojim bi se projekti ovih skupina dodatno bodovali od strane komisija, također, ne postoje u većini gradova i općina Zeničko-Dobojskog kantona. Dakle, trebalo bi da bude obavezno raspisivati javne pozive za dodjelu sredstava za kulturu, iz kantonalnog, općinskih i gradskih budžeta, te formiranje stručne komisije putem javnog konkursa, koja bi imala zadatak da odabere projekte i visinu sufinansiranih sredstava.

ZAKLJUČAK

Na osnovu zakonskog okvira koji propisuje nadležnost u finansiranju oblasti kulture u Zeničko-Dobojskom kantonu, te prethodno navedenih podataka o izdvojenim sredstvima, može se zaključiti da među opštinama i gradovima Kantona, ne postoji jedinstven kriteriji kojim bi se precizirao način finansiranja i visina izdvajanja sredstava za oblast kulture. Stoga, njihovo finansiranje uveliko ovisi, o pojedinačnim praksama i realizacijama načelne obaveze Kantona i lokalnih samouprava, da podržavaju njihov rad i projektne aktivnosti sredstvima iz kantonalnog, te gradskih i općinskih budžetskih sredstava. Finansiranje projektnih aktivnosti specifičnih socijalnih skupina, kao što su mladi i osobe sa invaliditetom, također, u većini općina i gradova nije podržano objavljivanjem javnih poziva niti predviđenim budžetskim sredstvima, dok kriteriji kojim bi se projekti ovih skupina dodatno bodovali od strane komisija, također, ne postoje u većini gradova i općina Zeničko-Dobojskog kantona. Dakle, trebalo bi da bude obavezno raspisivati javne pozive za dodjelu sredstava za kulturu, iz kantonalnog, općinskih i gradskih budžeta, te formiranje stručne komisije putem javnog konkursa, koja bi imala zadatak da odabere projekte i visinu sufinansiranih sredstava.

¹⁸Strategija kulturne politike Zeničko-dobojskog kantona 2021-2027. godina, 29.

Literatura:

1. Antolović Jadran, GAP analiza zakonodavstva Bosne i Hercegovine u području kulture, Završni izvještaj, 2012.
2. Dragičević-Šešić Milena i Stojković Branimir, Kultura: menadžment, animacija, marketing, Beograd, 2007.
3. Prnjat Branko, Uvod u kulturnu politiku, Novi Sad, 2006.
4. Strategija kulturne politike Zeničko-dobojskog kantona za period 2014-2020. godina, Zenica, 2014.
5. Strategija kulturne politike Zeničko-dobojskog kantona 2021-2027. godina, Zenica, 2022.
6. Tahirović Emir, Kuka Ermin, Osnove javnih politika, Sarajevo, 2020.

MODEL OF CULTURE FUNDING IN ZENICA-DOBOJ CANTON

Abstract

Economic instruments are among the most important mechanisms that the state and its bodies have at their disposal in the process of implementing public policies. This especially refers to the cultural policy by means of which the state intervenes in the cultural sector. The organization of cultural manifestations, the protection of cultural heritage and the activities of cultural institutions are predominantly financed from budget funds. The paper presents the competences of state bodies for the cultural sector at all levels of government. The competence for the area of culture in the Zenica-Doboj canton is explained in particular. The paper focuses on the analysis of the culture funding model in the Zenica Doboj Canton for the period 2017 - 2021. The level of allocations for culture from the municipal, city and cantonal budgets was analyzed. The paper presents the basic features of the culture funding model in the Zenica-Doboj Canton with identified weaknesses and a proposal for improvement.

Key words: *culture, cultural policy, model of culture funding, Zenica-Doboj Canton, budget*